HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

16 decembrie 2008 *

În cauza C-210/06,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Szegedi Ítélőtábla (Ungaria), prin decizia din 20 aprilie 2006, primită de Curte la 5 mai 2006, în procedura

Cartesio Oktató és Szolgáltató bt,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii P. Jann, C. W. A. Timmermans (raportor), A. Rosas, K. Lenaerts, A. Ó Caoimh și J.-C. Bonichot, președinți de cameră, domnii K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Kūris, E. Juhász, L. Bay Larsen și doamna P. Lindh, judecători,

avocat general: domnul M. Poiares Maduro,
grefier: domnul B. Fülöp, administrator,

* Limba de procedură: maghiara.

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 10 iulie 2007,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Cartesio Oktató és Szolgáltató bt, de G. Zettwitz și P. Metzinger, ügyvédek;

— pentru guvernul maghiar, de doamna J. Fazekas și de domnul P. Szabó, în calitate de agenți;

— pentru guvernul ceh, de domnul T. Boček, în calitate de agent;

— pentru Irlanda, de domnul D. O'Hagan, în calitate de agent, asistat de domnul A. Collins, SC, și de domnul N. Travers, BL;

— pentru guvernul olandez, de doamna H. G. Sevenster și de domnul M. de Grave, în calitate de agenți;

— pentru guvernul polonez, de doamna E. Ośniecka-Tamecka, în calitate de agent;

— pentru guvernul sloven, de doamna M. Remic, în calitate de agent;

— pentru guvernul Regatului Unit, de doamna T. Harris, în calitate de agent, asistată de doamna J. Stratford, barrister;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnii G. Braun și V. Kreuschitz, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 22 mai 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolelor 43 CE, 48 CE și 234 CE.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei acțiuni introduse de Cartesio Oktató és Szolgáltató bt (denumită în continuare „Cartesio”), societate cu sediul în Baja (Ungaria), împotriva deciziei de respingere a cererii acesteia de înscriere în registrul societății a mențiunii transferului sediului său în Italia.

Cadrul juridic național

Dreptul în materia procedurii civile

3 Articolul 10 alineatul 2 din Legea nr. III din 1952 privind Codul de procedură civilă (a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény, denumit în continuare „Codul de procedură civilă”) prevede:

„Se pronunță în a doua instanță:

[…]

b) în cauzele de competența tribunalelor districtuale (sau a Tribunalului Capitalei), curțile de apel regionale.”

4 Articolul 155/A din acest cod prevede:

„1) În temeiul normelor Tratatului de instituire a Comunității Europene, instanța poate sesiza Curtea de Justiție a Comunităților Europene cu o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare.

2) Instanța sesizează Curtea de Justiție cu o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare prin ordonanță și suspendă, în același timp, judecarea cauzei. […]

3) Ordonanța de trimitere preliminară poate face obiectul unui apel. Nu se poate declara apel împotriva unei ordonanțe de respingere a unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare.

[…]”

5 Potrivit articolului 233 alineatul 1 din același cod:

„Deciziile pronunțate în primă instanță pot face obiectul unui apel, dacă legea nu prevede altfel. […]”

6 Articolul 233/A din codul menționat prevede:

„Pot face obiectul unui apel ordonanțele pronunțate în cadrul unei proceduri în a doua instanță împotriva cărora se poate declara apel în temeiul normelor aplicabile judecății în primă instanță […]”

7 Articolul 249/A din Codul de procedură civilă prevede:

„Ordonanța de respingere a unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare (articolul 155/A) pronunțată în cursul unei proceduri în a doua instanță poate face obiectul unui apel."

8 Articolul 270 din acest cod are următorul cuprins:

„1) Dacă legea nu prevede altfel, Legfelsőbb Bíróság (Curtea Supremă) judecă recursuri. Dispozițiile generale în materie se aplică *mutatis mutandis*.

2) Legfelsőbb Bíróság poate fi sesizată cu un recurs pentru motivul încălcării legii împotriva oricărei hotărâri având autoritate de lucru judecat, precum și împotriva oricărei ordonanțe având autoritate de lucru judecat care afectează fondul unei cauze, de oricare parte sau intervenient sau de oricare persoană vizată de decizie, în limitele părții din decizie care o vizează.

[…]"

9 Articolul 271 alineatul 1 din același cod prevede:

„Nu se poate declara recurs:

a) împotriva deciziilor având autoritate de lucru judecat pronunțate în primă instanță, dacă legea nu prevede această posibilitate;

b) în cazul în care partea interesată nu a exercitat calea apelului, iar în a doua instanță, cu ocazia pronunțării asupra apelului declarat de cealaltă parte, s-a menținut decizia pronunțată în primă instanță;

[…]”

10 Potrivit articolului 273 alineatul 3 din codul menționat:

„Declararea unui recurs nu are drept efect suspendarea executării deciziei. La cerere, Legfelsőbb Bíróság poate admite suspendarea în împrejurări excepționale. […]”

Dreptul societăților

11 Articolul 1 alineatul 1 din Legea nr. CXLIV din 1997 privind societățile comerciale (a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény) prevede:

„Prezenta lege reglementează constituirea, organizarea și funcționarea societăților comerciale cu sediul pe teritoriul Ungariei, drepturile, obligațiile și răspunderile fondatorilor și ale asociaților (acționarilor) acestor societăți, precum și transformarea, fuziunile și divizările […] societăților comerciale și dizolvarea acestora.”

12 Potrivit articolului 11 din această lege:

„Contractul de societate (actul constitutiv, statutul societății) menționează:

a) denumirea și sediul societății comerciale […]”

13 Articolul 1 alineatul 1 din Legea nr. CXLV din 1997 privind înregistrarea societăților, publicitatea referitoare la societăți și procedura jurisdicțională de înregistrare (a

cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény, denumită în continuare „Legea privind înregistrarea societăților") prevede:

„Prin societate se înțelege o organizație comercială […] sau un alt subiect de drept cu caracter comercial […] care, cu excepția cazului în care o lege sau un ordin ministerial nu dispune altfel, este constituită prin înregistrarea acesteia în registrul societăților în vederea realizării unei activități comerciale cu caracter lucrativ […]"

14 Potrivit articolului 2 alineatul 1 din această lege:

„Subiectele de drept menționate la articolul 1 pot figura în registrul societăților, dacă legea prevede obligativitatea sau posibilitatea înscrierii în acest registru."

15 Articolul 11 din legea menționată prevede:

„1) O societate este înscrisă în registrul societăților de tribunalul districtual (sau tribunalul capitalei) care acționează în calitate de instanță care are obligația ținerii acestui registru […]

2) […] tribunalul competent pentru înregistrarea unei societăți și pentru îndeplinirea oricărei alte proceduri prevăzute de prezenta lege care vizează acea societate este acela în a cărui circumscripție teritorială este situat sediul acestei societăți.

[…]”

16 Articolul 12 alineatul 1 din aceeași lege prevede:

„Datele referitoare la societățile vizate de prezenta lege sunt înscrise în registrul societăților. În cazul tuturor societăților, registrul cuprinde:

[…]

d) sediul societății […]”

17 Potrivit articolului 16 alineatul 1 din Legea privind înregistrarea societăților:

„Sediul societății […] se află în locul în care se situează centrul de conducere a activităților acesteia […]”

18 Articolul 29 alineatul 1 din această lege prevede:

„Orice cerere de modificare a unei mențiuni privind înregistrarea unei societăți este introdusă la tribunalul care are obligația ținerii registrului societăților, în termen de 30 de zile de la data modificării care stă la baza acesteia, dacă legea nu prevede altfel."

19 Articolul 34 alineatul 1 din legea menționată prevede:

„Orice transfer al sediului societății în circumscripția altui tribunal care are obligația ținerii registrului societăților trebuie aprobat, fiind vorba despre o modificare, de tribunalul de la locul sediului precedent. După examinarea cererilor de modificare a mențiunilor din registru anterioare schimbării sediului, acest tribunal aprobă transferul."

Dreptul internațional privat

20 Articolul 18 din Decretul-lege nr. 13 din 1979 privind dreptul internațional privat (a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet) prevede:

„1) Capacitatea unei persoane juridice, calitatea de comerciant a acesteia, drepturile aferente personalității sale juridice și legăturile juridice între asociații acesteia sunt reglementate de legea sa personală.

2) Legea personală a unei persoane juridice este legea statului în care a fost înregistrată persoana juridică.

3) În cazul în care persoana juridică a fost înregistrată în temeiul legilor mai multor state sau în cazul în care înregistrarea […] nu este necesară potrivit legii aplicabile în statul în care este situat sediul social al persoanei juridice, legea personală este legea statului în care este situat sediul.

4) În cazul în care persoana juridică nu are sediu social sau dacă are sedii în mai multe state, iar legea unuia dintre aceste state nu prevede înregistrarea, legea personală a acesteia este legea statului în care este situat centrul de conducere a activităților sale."

Acțiunea principală și întrebările preliminare

21 Cartesio a fost constituită la 20 mai 2004 sub forma juridică de „betéti társaság" (societate în comandită simplă) de drept maghiar. Sediul acesteia a fost stabilit în Baja (Ungaria). Această societate a fost înscrisă în registrul societăților la 11 iunie 2004.

22 Societatea are drept comanditar – persoană care se angajează numai să contribuie cu fonduri – și drept comanditat – persoană care are răspundere nelimitată pentru obligațiile societății – două persoane fizice cu reședința în Ungaria și care au cetățenia acestui stat membru. Societatea își desfășoară activitatea în special în domeniul resurselor umane, al activității de secretariat, al traducerii, al învățământului și al formării.

23 La 11 noiembrie 2005, Cartesio a depus o cerere la Bács-Kiskun Megyei Bíróság (Tribunalul Districtual Bács-Kiskun), în calitatea acestuia de Cégbíróság (Tribunal pentru Societăți), pentru a i se aproba transferul sediului societății în Gallarate (Italia) și pentru a se efectua, în consecință, modificarea mențiunii privind sediul său în registrul societăților.

24 Prin decizia din 24 ianuarie 2006, această cerere a fost respinsă pentru motivul că dreptul maghiar în vigoare nu permite ca o societate constituită în Ungaria să își transfere sediul în străinătate, continuând în același timp să fie supusă legii maghiare în calitate de lege personală.

25 Cartesio a declarat apel împotriva acestei decizii la Szegedi Ítélőtábla (Curtea de Apel Regională din Szeged).

26 Întemeindu-se pe Hotărârea din 13 decembrie 2005, SEVIC Systems (C-411/03, Rec., p. I-10805), Cartesio a susținut în fața instanței de trimitere că, în măsura în care face o distincție între societățile comerciale în funcție de statul membru în care este situat sediul lor, legea maghiară este contrară articolelor 43 CE și 48 CE. Din aceste articole ar rezulta că legea maghiară nu poate impune societăților maghiare să aleagă Ungaria pentru stabilirea sediului lor.

27 De asemenea, Cartesio a susținut că instanța de trimitere este obligată să adreseze o întrebare preliminară cu privire la acest aspect, întrucât aceasta ar avea calitatea de instanță națională ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac.

28 Instanța de trimitere menționează că, potrivit dreptului maghiar, procedura desfășurată atât la instanțele care au obligația ținerii registrului societăților, cât și la instanțele care se pronunță asupra apelurilor declarate împotriva deciziilor pronunțate de aceste instanțe nu este contradictorie. Prin urmare, instanța de trimitere dorește să se stabilească dacă poate fi calificată drept „instanță" în înțelesul articolului 234 CE.

29 În cazul unui răspuns afirmativ la această întrebare, instanța de trimitere consideră în plus că ar exista îndoieli cu privire la aspectul dacă, în scopul aplicării articolului 234 al treilea paragraf CE, aceasta trebuie calificată drept instanță ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern.

30 În această privință, instanța de trimitere menționează că, deși, potrivit dreptului maghiar, deciziile pe care le pronunță în apel au autoritate de lucru judecat și sunt executorii, acestea pot face totuși obiectul unui recurs extraordinar, și anume un recurs la Legfelsőbb Bíróság.

31 Cu toate acestea, întrucât obiectivul recursului este de a asigura unitatea jurisprudenței, posibilitățile de a introduce un asemenea recurs sunt limitate în special prin condiția de admisibilitate a motivelor care constau în obligația de a invoca o încălcare a legii.

32 În continuare, instanța de trimitere observă că, în doctrina și în jurisprudența națională, au fost puse întrebări cu privire la compatibilitatea cu articolul 234 CE a dispozițiilor cuprinse în articolele 155/A și 249/A din Codul de procedură civilă privind calea de atac împotriva deciziilor prin care Curtea este sesizată cu o întrebare preliminară.

33 În această privință, instanța de trimitere menționează că aceste dispoziții ar putea avea drept efect ca o instanță care se pronunță în apel să împiedice o instanță jurisdicțională care a hotărât să sesizeze Curtea cu o întrebare preliminară să acționeze în acest mod, chiar dacă este necesară interpretarea de către Curte a unei dispoziții de drept comunitar pentru soluționarea litigiului cu care este sesizată această instanță.

34 Cu privire la fondul acțiunii principale, instanța de trimitere observă, făcând trimitere la Hotărârea din 27 septembrie 1988, Daily Mail and General Trust (81/87, Rec., p. 5483), că libertatea de stabilire prevăzută la articolele 43 CE și 48 CE nu presupune ca o societate constituită în temeiul legislației unui stat membru și înregistrată în acest stat să aibă dreptul de a-și transfera administrația centrală și, prin urmare, locul principal de desfășurare a activității în alt stat membru, păstrându-și în același timp personalitatea juridică și naționalitatea de origine, atunci când autoritățile competente nu recunosc acest drept.

35 Cu toate acestea, în opinia instanței de trimitere, jurisprudența ulterioară a Curții ar putea să fi nuanțat acest principiu.

36 În această privință, instanța de trimitere amintește că, potrivit jurisprudenței Curții, constituie restricții privind libertatea de stabilire a societăților toate măsurile care interzic, îngreunează sau fac mai puțin atractivă exercitarea acestei libertăți, făcând trimitere în acest sens îndeosebi la Hotărârea din 5 octombrie 2004, CaixaBank France (C-442/02, Rec., p. I-8961, punctele 11 și 12).

37 În plus, instanța de trimitere menționează că, în Hotărârea SEVIC Systems, citată anterior, Curtea a declarat că articolele 43 CE și 48 CE se opun ca, într-un stat membru, înscrierea în registrul național al comerțului a fuziunii dintre două societăți prin dizolvare fără lichidarea uneia dintre societăți și prin transmiterea universală a patrimoniului acesteia din urmă către cealaltă societate să fie respinsă în mod general atunci când una dintre cele două societăți își are sediul în alt stat membru, în timp ce o

asemenea înscriere este posibilă dacă sunt respectate anumite condiții atunci când ambele societăți care participă la fuziune își au sediul pe teritoriul primului stat membru.

38 În plus, un principiu consacrat în jurisprudența Curții ar fi acela că legislațiile naționale nu pot face distincție între societăți în funcție de naționalitatea sau cetățenia persoanei care solicită înscrierea acestora în registrul societăților.

39 În sfârșit, instanța de trimitere arată că Regulamentul (CEE) nr. 2137/85 al Consiliului din 25 iulie 1985 privind Grupul European de Interes Economic (GEIE) (JO L 199, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 83), precum și Regulamentul (CE) nr. 2157/2001 al Consiliului din 8 octombrie 2001 privind statutul societății europene (SE) (JO L 294, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 113) prevăd, în privința formelor de întreprindere comunitară pe care le instituie, dispoziții mai flexibile și mai puțin costisitoare care le permit transferarea sediului acestora în alt stat membru fără lichidare prealabilă.

40 În aceste condiții, considerând că soluționarea litigiului cu care este sesizată depinde de interpretarea dreptului comunitar, Szegedi Ítélőtábla a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) O instanță de al doilea grad de jurisdicție, sesizată cu un apel împotriva unei decizii pronunțate de tribunalul care are obligația ținerii registrului societăților ca urmare a unei cereri de modificare a unei mențiuni de înregistrare [a unei societăți], are competența de a formula o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, în sensul articolului 234 CE, în măsura în care nici decizia tribunalului [instanță de prim grad de jurisdicție], nici examinarea apelului nu intervin în contextul unei proceduri contradictorii?

2) În măsura în care, în temeiul articolului 234 CE, se consideră că instanța de al doilea grad de jurisdicție are competența de a sesiza Curtea de Justiție cu o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, aceasta trebuie să fie considerată instanță de ultim grad de jurisdicție supusă, în temeiul acestui articol, obligației de a sesiza Curtea cu o întrebare de interpretare a dreptului comunitar?

3) Competența instanțelor maghiare, care rezultă în mod direct din articolul 234 CE, de a formula o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare este și poate fi limitată de o dispoziție de drept național ce recunoaște un drept de apel, în sensul legislației naționale, împotriva unei ordonanțe de trimitere, deși instanța națională superioară sesizată în apel poate reforma [această] ordonanță, poate desființa trimiterea preliminară și poate dispune ca instanța care a pronunțat ordonanța [menționată] să continue procedura de drept intern suspendată?

4) a) În cazul în care o societate constituită și înscrisă în registrul societăților în Ungaria în temeiul dreptului maghiar dorește să își transfere sediul în alt stat membru al Uniunii [Europene], acest aspect este reglementat de dreptul comunitar sau, în lipsa armonizării, sunt aplicabile în mod exclusiv dispozițiile din legislațiile naționale?

b) O societate maghiară poate solicita transferul sediului acesteia în alt stat membru al Uniunii prin invocarea directă a dreptului comunitar (în speță, articolele 43 CE și 48 CE)? În cazul unui răspuns afirmativ, un asemenea transfer poate fi supus – indiferent dacă de «statul de origine» sau de «statul gazdă» – unei anumite condiții sau autorizări?

c) Articolele 43 CE și 48 CE trebuie interpretate în sensul că este incompatibilă cu dreptul comunitar o normă sau o practică de drept intern care face

distincție între societățile comerciale, în ceea ce privește exercitarea drepturilor acestora, în funcție de statul membru în care se află sediul lor?

[d)] Articolele 43 CE și 48 CE trebuie interpretate în sensul că este incompatibilă cu dreptul comunitar o normă sau o practică de drept intern care interzice unei societăți [din statul membru respectiv] să își transfere sediul în alt stat membru […]?"

Cu privire la cererea având ca obiect redeschiderea procedurii orale

41 Prin actul depus la grefa Curții la 9 septembrie 2008, Irlanda a solicitat Curții, în temeiul articolului 61 din Regulamentul de procedură, să dispună redeschiderea procedurii orale în ceea ce privește a patra întrebare preliminară.

42 În susținerea acestei cereri, Irlanda arată că, în mod contrar considerațiilor avocatului general din concluzii, decizia de trimitere nu trebuie interpretată în sensul că a patra întrebare privește transferul sediului social, definit în dreptul maghiar drept locul administrației centrale a societății și, prin urmare, sediul real al acesteia.

43 În opinia Irlandei, din traducerea în limba engleză a deciziei de trimitere ar rezulta că această întrebare privește transferul sediului social.

44 Prin urmare, Irlanda susține, în esență, că una dintre premisele de fapt pe care se întemeiază analiza avocatului general este inexactă.

45 Irlanda consideră totuși că, în cazul în care s-ar întemeia pe aceeași premisă, Curtea ar trebui să redeschidă procedura orală pentru a se acorda persoanelor interesate în prezenta procedură posibilitatea de a prezenta observații pe baza unei asemenea premise.

46 Din jurisprudență rezultă că, la propunerea avocatului general sau la cererea părților, Curtea poate să dispună din oficiu redeschiderea procedurii orale, în conformitate cu articolul 61 din Regulamentul de procedură, dacă apreciază că nu este lămurită îndeajuns sau dacă este necesară soluționarea cauzei pe baza unui argument care nu a fost pus în discuția părților (a se vedea în special Hotărârea din 26 iunie 2008, Burda, C-284/06, Rep., p. I-4579, punctul 37 și jurisprudența citată).

47 În această privință, este necesar să se constate în primul rând că din întreaga decizie de trimitere reiese că a patra întrebare nu privește transferul sediului social al societății în discuție în acțiunea principală, ci transferul sediului real al acesteia.

48 Astfel, după cum s-a menționat în decizia de trimitere, din reglementarea maghiară referitoare la înregistrarea societăților rezultă că, în vederea aplicării acestei reglementări, sediul unei societăți este definit drept locul în care se află centrul de conducere a activităților acesteia.

49 În plus, instanța de trimitere a plasat acțiunea principală în cadrul factual care s-a aflat în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Daily Mail and General Trust, citată anterior, pe care o descrie ca privind o societate constituită în temeiul legislației unui stat membru și înregistrată în acest stat membru care dorește să își transfere administrația centrală și, prin urmare, locul principal de desfășurare a activității în alt stat membru, menținându-și personalitatea juridică și naționalitatea de origine, atunci când autoritățile competente interzic această operațiune. Instanța de trimitere dorește în special să afle dacă principiul consacrat prin această hotărâre, potrivit căruia articolele 43 CE și 48 CE nu conferă societăților dreptul la un asemenea transfer al administrației lor centrale cu menținerea personalității juridice, astfel cum le-a fost acordată în statul în conformitate cu legislația căruia aceste societăți s-au constituit, nu a fost nuanțat de jurisprudența ulterioară a Curții.

50 În al doilea rând, Curtea a solicitat în mod expres Irlandei, precum și celorlalte persoane interesate, să își concentreze pledoariile întemeindu-se pe ipoteza că problema ridicată în cadrul acțiunii principale privește transferul sediului real al societății respective, și anume locul în care este situat sediul de conducere al acesteia, în alt stat membru.

51 Deși, în cursul pledoariilor, Irlanda s-a concentrat totuși pe ipoteza că, în speță, ar fi vorba de transferul sediului social al unei societăți, cu toate acestea, și-a expus punctul de vedere, chiar dacă în mod succint, și în privința ipotezei potrivit căreia acțiunea principală ar privi transferul sediului real al societății, punct de vedere pe care, de altfel, l-a reiterat în cererea de redeschidere a procedurii orale.

52 În aceste condiții, Curtea, după ascultarea avocatului general, consideră că dispune de toate elementele necesare pentru a răspunde întrebărilor adresate de instanța de trimitere și că nu este cazul ca această cauză să fie soluționată pe baza unui argument care nu a fost pus în discuția părților.

53 Prin urmare, nu este necesar să se dispună redeschiderea procedurii orale.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

54 Prin intermediul acestei întrebări, se solicită Curții să se pronunțe, în esență, cu privire la problema dacă o instanță precum instanța de trimitere, sesizată cu un apel împotriva unei decizii pronunțate de un tribunal care are obligația ținerii registrului societăților, prin care s-a respins o cerere de modificare a unei mențiuni cuprinse în acest registru, trebuie să fie calificată drept instanță competentă să introducă o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare în temeiul articolului 234 CE, în pofida faptului că nici decizia tribunalului menționat, nici examinarea de către instanța de trimitere a apelului formulat împotriva acestei decizii nu intervin în cadrul unei proceduri contradictorii.

55 Sub acest aspect, se impune a aminti că, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a aprecia dacă organismul de trimitere are trăsăturile unei „instanțe" în sensul articolului 234 CE, aspect care ține doar de dreptul comunitar, Curtea ia în considerare un ansamblu de elemente precum originea legală a organismului, caracterul său permanent, caracterul obligatoriu al competenței sale, natura contradictorie a procedurii, aplicarea de către organism a normelor de drept, precum și independența acestuia (a se vedea în special Hotărârea din 27 aprilie 2006, Standesamt Stadt Niebüll, C-96/04, Rec., p. I-3561, punctul 12 și jurisprudența citată).

56 Cu toate acestea, în privința naturii contradictorii a procedurii la instanța de trimitere, articolul 234 CE nu condiționează sesizarea Curții de caracterul contradictoriu al acestei proceduri. În schimb, din acest articol rezultă că instanțele naționale au competența să sesizeze Curtea numai dacă există un litigiu pendinte și dacă sunt chemate să se pronunțe în cadrul unei proceduri destinate să se finalizeze printr-o

decizie cu caracter jurisdicțional (a se vedea în acest sens, în special, Hotărârea din 15 ianuarie 2002, Lutz și alții, C-182/00, Rec., p. I-547, punctul 13 și jurisprudența citată).

57 Astfel, în situația în care acționează în calitate de autoritate administrativă, fără a trebui ca, în același timp, să soluționeze un litigiu, nu se poate considera că un tribunal care are obligația ținerii unui registru exercită o funcție jurisdicțională. Această situație se regăsește, de exemplu, în cazul în care acesta se pronunță asupra unei cereri de înscriere a unei societăți într-un registru în conformitate cu o procedură care nu are drept obiect anularea unui act despre care se susține că ar aduce atingere unui drept al solicitantului (a se vedea în acest sens, în special, Hotărârea Lutz și alții, citată anterior, punctul 14 și jurisprudența citată).

58 În schimb, o instanță sesizată cu un apel formulat împotriva deciziei unui tribunal de grad inferior care are obligația ținerii unui registru, care respinge o asemenea cerere de înscriere, apelul având ca obiect anularea acestei decizii despre care se susține că aduce atingere unui drept al solicitantului, este sesizată cu soluționarea unui litigiu și exercită o funcție jurisdicțională.

59 Prin urmare, într-o asemenea situație, instanța care se pronunță în apel trebuie în principiu să fie considerată o instanță, în înțelesul articolului 234 CE, competentă să adreseze Curții o întrebare preliminară (a se vedea, pentru o asemenea situație, în special Hotărârea din 15 mai 2003, Salzmann, C-300/01, Rec., p. I-4899, Hotărârea SEVIC Systems, citată anterior, precum și Hotărârea din 11 octombrie 2007, Möllendorf și alții, C-117/06, Rep., p. I-8361).

60 Din dosarul prezentat Curții reiese că, în acțiunea principală, instanța de trimitere se pronunță în apel asupra unei cereri de anulare a unei decizii prin care un tribunal de grad inferior, care are obligația ținerii registrului societăților, a respins cererea formulată de o societate având ca obiect înscrierea în acest registru a transferului sediului său, care necesita modificarea unei mențiuni cuprinse în registrul menționat.

61 Prin urmare, în acțiunea principală, instanța de trimitere este sesizată cu soluționarea unui litigiu și exercită o funcție jurisdicțională, în pofida absenței caracterului contradictoriu al procedurii la această instanță.

62 În consecință, luând în considerare jurisprudența amintită la punctele 55 și 56 din prezenta hotărâre, instanța de trimitere trebuie calificată drept „instanță" în înțelesul articolului 234 CE.

63 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la prima întrebare adresată că o instanță precum instanța de trimitere, sesizată cu un apel împotriva unei decizii pronunțate de un tribunal care are obligația ținerii registrului societăților, prin care s-a respins o cerere de modificare a unei mențiuni cuprinse în acest registru, trebuie să fie calificată drept instanță având competența de a introduce o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare în temeiul articolului 234 CE, în pofida faptului că nici decizia tribunalului menționat, nici examinarea apelului menționat de instanța de trimitere nu intervin în cadrul unei proceduri contradictorii.

Cu privire la a doua întrebare

64 Prin intermediul acestei întrebări, se solicită Curții să se pronunțe, în esență, cu privire la problema dacă o instanță precum instanța de trimitere, ale cărei decizii pronunțate în cadrul unui litigiu precum cel din acțiunea principală pot face obiectul unui recurs, trebuie să fie calificată drept instanță ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern, în înțelesul articolului 234 al treilea paragraf CE.

Cu privire la admisibilitate

65 Comisia Comunităților Europene susține că această întrebare este inadmisibilă, de vreme ce ar fi vădit lipsită de pertinență pentru soluționarea acțiunii principale, întrucât cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare a fost deja adresată Curții, astfel încât problema caracterului obligatoriu sau neobligatoriu al sesizării acesteia ar fi lipsită de interes.

66 Această obiecție trebuie respinsă.

67 Conform unei jurisprudențe constante, întrebările referitoare la interpretarea dreptului comunitar adresate de instanța națională în contextul normativ și de fapt pe care îl definește sub răspunderea sa și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de pertinență. Curtea nu poate refuza să statueze asupra unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulate de o instanță națională decât dacă este evident că interpretarea dreptului comunitar solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul acțiunii principale, atunci când problema este de natură ipotetică ori atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt sau de drept

necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care îi sunt adresate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 iunie 2007, van der Weerd și alții, C-222/05-C-225/05, Rep., p. I-4233, punctul 22 și jurisprudența citată).

68 După cum s-a arătat la punctul 27 din prezenta hotărâre, Cartesio a susținut la instanța de trimitere că aceasta avea obligația să sesizeze Curtea cu o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare din moment ce această instanță ar putea fi calificată drept instanță ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern, în înțelesul articolului 234 al treilea paragraf CE.

69 Exprimând îndoieli cu privire la motivul astfel invocat în fața sa, instanța de trimitere a hotărât să adreseze Curții o întrebare preliminară cu privire la acest aspect.

70 Or, ar fi contrar spiritului de cooperare care trebuie să conducă relațiile dintre instanțele naționale și Curte, precum și imperativelor bunei administrări a procedurii să se solicite ca o instanță națională să adreseze mai întâi o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare care să ridice numai problema dacă această instanță face parte dintre instanțele prevăzute la articolul 234 al treilea paragraf CE înainte de a formula, dacă ar fi cazul, ulterior și prin intermediul unei a doua cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare, întrebări referitoare la dispoziții de drept comunitar aplicabile fondului litigiului cu care este sesizată.

71 Pe de altă parte, Curtea a răspuns deja la o întrebare referitoare la natura instanței de trimitere din perspectiva articolului 234 al treilea paragraf CE într-un context ce prezenta asemănări evidente cu cel din prezenta cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, fără să fi fost contestată admisibilitatea acestei întrebări (Hotărârea din 4 iunie 2002, Lyckeslog, C-99/00, Rec., p. I-4839).

72 În aceste condiții, nu rezultă, cel puțin nu în mod evident, că interpretarea solicitată a dreptului comunitar nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul acțiunii principale.

73 Prin urmare, în ceea ce privește prezenta întrebare preliminară, prezumția de pertinență de care beneficiază cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare nu este răsturnată prin obiecția formulată de Comisie (a se vedea în special Hotărârea van der Weerd și alții, citată anterior, punctele 22 și 23).

74 Rezultă, așadar, că a doua întrebare preliminară este admisibilă.

Cu privire la fond

75 Prezenta întrebare privește, așadar, problema dacă instanța de trimitere trebuie să fie calificată drept „instanță națională ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern", în înțelesul articolului 234 al treilea paragraf CE. Din decizia de trimitere reiese că această întrebare este formulată prin prisma faptului, menționat la punctele 30 și 31 din prezenta hotărâre, că, deși dreptul maghiar prevede că deciziile pronunțate în apel de această instanță pot face obiectul unui recurs extraordinar, și anume a unui recurs la Legfelsőbb Bíróság, obiectivul acestui recurs constând în asigurarea unității jurisprudenței, posibilitățile de a introduce un asemenea recurs sunt limitate, în special prin condiția de admisibilitate a motivelor constând în obligația de a invoca o încălcare a legii, precum și prin prisma faptului, de asemenea menționat în decizia de trimitere, că, potrivit dreptului maghiar, recursul nu are în principiu efect suspensiv în privința executării deciziei pronunțate în apel.

76 Curtea s-a pronunțat deja în sensul că deciziile unei instanțe naționale de apel care pot fi contestate de părți la o curte supremă nu provin de la o „instanță națională ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern", în înțelesul articolului 234 CE. Împrejurarea că examinarea pe fond a unor asemenea contestații este supusă unei declarații prealabile de admisibilitate din partea curții supreme nu are drept efect privarea părților de o cale de atac (Hotărârea Lyckeskog, citată anterior, punctul 16).

77 Această concluzie este aplicabilă *a fortiori* în privința unui sistem procedural precum cel în cadrul căruia trebuie soluționată acțiunea principală, din moment ce acesta nu prevede o asemenea declarație prealabilă de admisibilitate a recursului din partea curții supreme, ci se limitează să impună restricții privind în special natura motivelor ce pot fi invocate în fața unei asemenea instanțe, care trebuie întemeiate pe o încălcare a legii.

78 Asemenea restricții, precum și lipsa efectului suspensiv al recursului la Legfelsőbb Bíróság nu au drept efect privarea părților care au compărut în fața unei instanțe ale cărei decizii sunt susceptibile de un asemenea recurs de posibilitatea de a exercita în mod efectiv dreptul de a formula recurs împotriva deciziei pronunțate de această din urmă instanță, care se pronunță asupra unui litigiu precum cel din acțiunea principală. Aceste restricții și această lipsă a efectului suspensiv nu determină, așadar, calificarea sa drept instanță care pronunță o decizie care nu este supusă vreunei căi de atac.

79 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la a doua întrebare adresată că o instanță precum instanța de trimitere, ale cărei decizii, pronunțate în cadrul unui litigiu precum cel din acțiunea principală, pot face obiectul unui recurs, nu poate fi calificată drept instanță ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern, în înțelesul articolului 234 al treilea paragraf CE.

Cu privire la a treia întrebare

Cu privire la admisibilitate

80 Irlanda susține că această întrebare este ipotetică și, prin urmare, inadmisibilă din moment ce, nefiind formulată vreo cale de atac cu privire la un aspect de drept împotriva deciziei de trimitere, răspunsul la această întrebare nu poate fi util instanței de trimitere.

81 De asemenea, Comisia solicită Curții să constate că nu este necesar să se pronunțe asupra acestei întrebări, întrucât are un caracter ipotetic, din moment ce decizia de trimitere a dobândit autoritate de lucru judecat și a fost primită de Curte.

82 Aceste obiecții nu pot fi reținute.

83 Desigur, astfel cum s-a amintit la punctul 67 din prezenta hotărâre, prezumția de pertinență de care beneficiază cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare poate, în anumite împrejurări, să fie răsturnată, în special în cazul în care Curtea constată că problema este de natură ipotetică.

84 Irlanda și Comisia susțin că problema unei eventuale incompatibilități cu articolul 234 al doilea paragraf CE a normelor naționale în materia apelului împotriva unei decizii prin care se dispune o trimitere preliminară la Curte, problemă la care se referă prezenta

întrebare, este de natură ipotetică de vreme ce, în speță, decizia de trimitere nu ar fi făcut obiectul unui apel și ar fi dobândit autoritate de lucru judecat.

85 Cu toate acestea, nici această decizie, nici dosarul transmis Curții nu permit să se constate că decizia menționată nu a făcut sau nu poate face obiectul unui apel.

86 Având în vedere jurisprudența constantă amintită la punctul 67 din prezenta hotărâre, într-o asemenea situație de incertitudine, din moment ce răspunderea în ceea ce privește exactitatea definirii cadrului de reglementare și de fapt în care se înscrie întrebarea preliminară revine instanței naționale, prezumția de pertinență de care beneficiază această întrebare preliminară nu este răsturnată.

87 Rezultă astfel că a treia întrebare preliminară este admisibilă.

Cu privire la fond

88 Articolul 234 CE conferă instanțelor naționale posibilitatea și, dacă este cazul, le impune obligația efectuării unei trimiteri preliminare în cazul în care instanța constată fie din oficiu, fie la cererea părților, că fondul litigiului privește un aspect vizat în primul său paragraf. Rezultă astfel că instanțele naționale beneficiază de cea mai largă posibilitate de a sesiza Curtea în măsura în care consideră că o cauză pendinte ridică probleme privind interpretarea sau aprecierea validității dispozițiilor de drept comunitar, care necesită pronunțarea unei decizii de către acestea (Hotărârea din 16 ianuarie 1974, Rheinmühlen-Düsseldorf, 166/73, Rec., p. 33, punctul 3).

89 De asemenea, din jurisprudența Curții reiese că, întrucât este vorba de o instanță ale cărei decizii sunt supuse unei căi de atac în dreptul intern, articolul 234 CE nu se opune ca deciziile unei asemenea instanțe care sesizează Curtea cu titlu preliminar să continue să fie supuse căilor de atac obișnuite prevăzute de dreptul național. Cu toate acestea, în interesul clarității și al securității juridice, Curtea trebuie să rămână fidelă deciziei de trimitere, care trebuie să își producă efectele atât timp cât nu a fost reformată (Hotărârea din 12 februarie 1974, Rheinmühlen-Düsseldorf, 146/73, Rec., p. 139, punctul 3).

90 În plus, Curtea s-a pronunțat deja în sensul că sistemul stabilit prin articolul 234 CE în vederea asigurării unității de interpretare a dreptului comunitar în statele membre instituie o cooperare directă între Curte și instanțele naționale printr-o procedură independentă de orice inițiativă a părților (Hotărârea din 12 februarie 2008, Kempter, C-2/06, Rep., p. I-411, punctul 41).

91 Într-adevăr, trimiterea preliminară se întemeiază pe un dialog între instanțe, a cărui declanșare depinde în întregime de aprecierea pe care o face instanța națională asupra pertinenței și necesității trimiterii menționate (Hotărârea Kempter, citată anterior, punctul 42).

92 Din decizia de trimitere reiese că, potrivit dreptului maghiar, un apel separat poate fi formulat împotriva unei decizii prin care se dispune o trimitere preliminară la Curte, întreaga acțiune principală rămânând totuși pendinte la instanța care pronunță această decizie, procedura fiind suspendată până la pronunțarea hotărârii de către Curte. Potrivit dreptului maghiar, instanța de apel astfel sesizată are competența de a reforma această decizie, de a desființa trimiterea preliminară și de a obliga prima instanță să continue procedura de drept intern suspendată.

93 Astfel cum rezultă din jurisprudența amintită la punctele 88 și 89 din prezenta hotărâre, întrucât este vorba de o instanță națională ale cărei decizii sunt supuse unei căi de atac în dreptul intern, articolul 234 CE nu se opune ca deciziile acestei instanțe care sesizează Curtea cu titlu preliminar să continue să fie supuse căilor de atac obișnuite prevăzute de dreptul național. Cu toate acestea, soluția unei asemenea căi de atac nu poate restrânge competența pe care articolul 234 CE o conferă respectivei instanțe de a sesiza Curtea în măsura în care consideră că o cauză pendinte ridică probleme referitoare la interpretarea dispozițiilor de drept comunitar care necesită pronunțarea unei decizii de către aceasta din urmă.

94 Pe de altă parte, trebuie amintit că, într-o situație în care o cauză este pentru a doua oară pendinte la o instanță de prim grad de jurisdicție după ce hotărârea pronunțată de aceasta a fost anulată de o instanță de ultim grad de jurisdicție, Curtea s-a pronunțat deja în sensul că instanța de prim grad de jurisdicție continuă să aibă libertatea de a sesiza Curtea în temeiul articolului 234 CE, în pofida existenței în dreptul intern a unei norme potrivit căreia instanțele sunt ținute de aprecierea în drept efectuată de o instanță de grad superior (Hotărârea din 12 februarie 1974, Rheinmühlen-Düsseldorf, citată anterior).

95 Or, în cazul aplicării unor norme de drept național privind dreptul de apel împotriva unei decizii prin care se dispune o trimitere preliminară, caracterizate prin faptul că întreaga acțiune principală rămâne pendinte la instanța de trimitere, numai decizia de trimitere făcând obiectul unui apel limitat, competența autonomă de sesizare a Curții pe care articolul 234 CE o conferă primei instanțe ar fi compromisă în măsura în care, prin reformarea deciziei prin care se dispune trimiterea preliminară, prin desființarea trimiterii preliminare și prin obligarea instanței care a pronunțat această decizie să continue procedura suspendată, instanța de apel ar putea împiedica instanța de trimitere să exercite posibilitatea de a sesiza Curtea care îi este conferită de Tratatul CE.

96 Într-adevăr, în conformitate cu articolul 234 CE, răspunderea pentru aprecierea pertinenței și a necesității întrebării preliminare aparține, în principiu, numai instanței care dispune trimiterea preliminară, sub rezerva verificării limitate realizate de Curte potrivit jurisprudenței amintite la punctul 67 din prezenta hotărâre. Astfel, această instanță are obligația să ia în considerare efectele unei hotărâri pronunțate în cadrul

unui apel împotriva deciziei prin care dispusese efectuarea unei trimiteri preliminare și, în special, să concluzioneze dacă este necesar fie să își mențină cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare, fie să o modifice, fie să o retragă.

97 Rezultă astfel că, într-o situație precum cea din acțiunea principală, Curtea trebuie să rămână fidelă, tot în interesul clarității și al securității juridice, deciziei prin care s-a dispus trimiterea preliminară, care trebuie să își producă efectele atâta vreme cât nu a fost reformată sau modificată de instanța care a pronunțat-o, numai această din urmă instanță putând să se pronunțe cu privire la o asemenea reformare sau la o asemenea modificare.

98 Având în vedere toate cele de mai sus, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că, în prezența unor norme de drept intern referitoare la dreptul de apel împotriva unei decizii prin care se dispune o trimitere preliminară, caracterizate prin împrejurarea că întreaga acțiune principală rămâne pendinte la instanța de trimitere, numai decizia de trimitere făcând obiectul unui apel limitat, articolul 234 al doilea paragraf CE trebuie interpretat în sensul că competența conferită de această dispoziție din tratat oricărei instanțe naționale de a dispune o trimitere preliminară la Curte nu poate fi pusă în discuție prin aplicarea unor asemenea norme care permit instanței sesizate în apel să reformeze decizia prin care se dispune o trimitere preliminară la Curte, să desființeze trimiterea și să oblige instanța care a pronunțat această decizie să reia procedura de drept intern ce fusese suspendată.

Cu privire la a patra întrebare

99 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolele 43 CE și 48 CE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru care interzice unei societăți constituite în temeiul dreptului național al acestui stat membru să își transfere sediul în alt stat membru,

păstrându-și totuși calitatea de societate supusă dreptului național al statului membru în conformitate cu a cărui legislație a fost constituită.

100 Din decizia de trimitere reiese că societatea Cartesio, constituită în conformitate cu legislația maghiară și care, în momentul constituirii, și-a stabilit sediul în Ungaria, și-a transferat sediul în Italia, însă dorește să își mențină calitatea de societate de drept maghiar.

101 Potrivit legii privind înregistrarea societăților, sediul unei societăți de drept maghiar se află în locul în care se situează centrul de conducere a activităților sale.

102 Instanța de trimitere menționează că cererea de înscriere în registrul societăților a modificării sediului societății Cartesio, depusă de această societate, a fost respinsă de tribunalul care are obligația ținerii acestui registru pentru motivul că, în dreptul maghiar, o societate constituită în Ungaria nu poate să își transfere în străinătate sediul, astfel cum este definit în legea menționată, și în același timp să continue să fie supusă legii maghiare, în calitate de lege care reglementează statutul acesteia.

103 Un asemenea transfer ar necesita ca, în prealabil, societatea să înceteze să existe și să se constituie din nou în conformitate cu dreptul țării pe teritoriul căreia dorește să își stabilească noul sediu.

104 În această privință, Curtea a amintit, la punctul 19 din Hotărârea Daily Mail and General Trust, citată anterior, că o societate constituită în temeiul unei ordini juridice naționale există numai în temeiul legislației naționale care determină constituirea și funcționarea acesteia.

105 La punctul 20 din aceeași hotărâre, Curtea a arătat că legislațiile statelor membre diferă într-o largă măsură cu privire atât la legătura specifică cu teritoriul național, solicitată în vederea constituirii unei societăți, cât și la posibilitatea unei societăți constituite în conformitate cu o asemenea legislație de a modifica ulterior această legătură specifică. Anumite legislații prevăd obligația ca nu numai sediul social, ci și sediul real, adică administrația centrală a societății, să fie situate pe teritoriul statelor membre respective, astfel încât deplasarea administrației centrale în afara acestui teritoriu presupune dizolvarea societății, cu toate efectele pe care o asemenea dizolvare le determină pe planul dreptului societăților. Alte legislații recunosc societăților dreptul de a-și transfera administrația centrală în străinătate, însă unele dintre acestea supun acest drept anumitor restricții, iar efectele juridice ale transferului variază de la un stat membru la altul.

106 În plus, Curtea a arătat, la punctul 21 din aceeași hotărâre, că Tratatul CEE a ținut seama de această diferență dintre legislațiile naționale. Prin definirea, în cadrul articolului 58 din acest tratat (devenit articolul 58 din Tratatul CE, la rândul său devenit articolul 48 CE), a societăților care pot să beneficieze de dreptul de stabilire, Tratatul CEE a pus pe aceeași poziție, drept legătură specifică, sediul social, administrația centrală și locul principal de desfășurare a activității ale unei societăți.

107 În Hotărârea din 5 noiembrie 2002, Überseering (C-208/00, Rec., p. I-9919, punctul 70), Curtea, menținând în integralitate aceste considerații, a dedus că posibilitatea unei societăți constituite în conformitate cu legislația unui stat membru de a-și transfera sediul, social sau efectiv, în alt stat membru fără a-și pierde personalitatea juridică de care beneficiază în ordinea juridică a statului membru în care a fost constituită și, dacă este cazul, modalitățile acestui transfer sunt prevăzute de legislația națională în conformitate cu care acea societate a fost constituită. Curtea a concluzionat astfel că un stat membru are posibilitatea să impună unei societăți constituite în temeiul ordinii sale

juridice restricții de deplasare a sediului efectiv al acesteia în afara propriului teritoriu, pentru ca această societate să își poată păstra personalitatea juridică de care beneficiază în temeiul legislației aceluiași stat membru.

108 De altfel, Curtea a ajuns la această concluzie și pe baza modului de redactare a articolului 58 din Tratatul CEE. Într-adevăr, prin definirea în cadrul acestui articol a societăților care pot să beneficieze de dreptul de stabilire, Tratatul CEE a considerat că diferența dintre legislațiile naționale privind atât legătura specifică impusă societăților reglementate de aceste legislații, cât și posibilitatea și, dacă este cazul, modalitățile de transfer al sediului, social sau real, al unei societăți de drept național dintr-un stat membru în alt stat membru reprezintă o dificultate care nu a fost soluționată prin normele privind dreptul de stabilire, însă care trebuie să fie rezolvată prin activități de natură legislativă sau convențională, care nu au fost încă finalizate (a se vedea în acest sens Hotărârile citate anterior, Daily Mail and General Trust, punctele 21-23, și Überseering, punctul 69).

109 Prin urmare, în conformitate cu articolul 48 CE, în lipsa unei definiții uniforme date de dreptul comunitar societăților care pot beneficia de dreptul de stabilire în funcție de criteriul unei legături unice care să determine dreptul național aplicabil unei societăți, problema dacă articolul 43 CE se aplică unei societăți care invocă libertatea fundamentală consacrată de acest articol, în mod similar, de altfel, problemei dacă o persoană fizică este un resortisant al unui stat membru care, pe acest temei, are posibilitatea să beneficieze de această libertate, constituie o chestiune prealabilă care, în stadiul actual al dreptului comunitar, poate fi soluționată numai de dreptul național aplicabil. În consecință, numai în cazul în care se verifică faptul că această societate beneficiază în mod efectiv de libertatea de stabilire, având în vedere condițiile prevăzute la articolul 48 CE, se ridică problema dacă societatea respectivă se confruntă cu o restricție privind această libertate în sensul articolului 43 CE.

110 Un stat membru dispune astfel de posibilitatea de a defini atât legătura specifică solicitată unei societăți pentru ca aceasta să poată fi considerată constituită potrivit dreptului său național și susceptibilă, din acest motiv, să beneficieze de dreptul de stabilire, cât și legătura solicitată pentru menținerea ulterioară a acestei calități. Aceasta cuprinde posibilitatea ca statul membru să nu permită unei societăți reglementate de

dreptul său național să își păstreze această calitate, în cazul în care intenționează să se reorganizeze în alt stat membru prin deplasarea sediului său pe teritoriul acestui din urmă stat, rupând astfel legătura specifică prevăzută de dreptul național al statului membru în care a fost constituită.

111 Cu toate acestea, un asemenea caz de transfer al sediului societății constituite potrivit dreptului unui stat membru în alt stat membru fără modificarea legislației aplicabile trebuie diferențiat de acela privind deplasarea unei societăți aparținând unui stat membru către un alt stat membru cu modificarea legislației naționale aplicabile, societatea transformându-se într-o formă de societate care aparține dreptului național al statului membru în care se deplasează.

112 Într-adevăr, în această din urmă situație, posibilitatea amintită la punctul 110 din prezenta hotărâre, departe de a implica vreo imunitate a legislației naționale în materia constituirii și a dizolvării societăților prin prisma normelor Tratatului CE privind libertatea de stabilire, nu poate, printre altele, să justifice ca, prin impunerea dizolvării și a lichidării acestei societăți, statul membru în care a fost constituită să îi interzică să se transforme într-o societate de drept național al altui stat membru, în măsura în care îi este permis de acel drept.

113 Un asemenea obstacol în calea transformării efective a unei asemenea societăți, fără dizolvarea și lichidarea prealabile, într-o societate de drept național al statului membru în care dorește să se deplaseze ar constitui o restricție privind libertatea de stabilire a societății respective care, cu excepția cazului în care se justifică printr-un motiv imperativ de interes general, este interzisă în temeiul articolului 43 CE (a se vedea în acest sens, în special, Hotărârea CaixaBank France, citată anterior, punctele 11 și 17).

114 În plus, este necesar să se constate că, din momentul pronunțării Hotărârilor citate anterior Daily Mail and General Trust și Überseering, activitățile legislative și convenționale în domeniul dreptului societăților, prevăzute la articolul 44 alineatul (2) litera (g) CE și, respectiv, la articolul 293 CE, nu au avut în vedere, până în prezent, diferența existentă între legislațiile naționale, menționată în aceste hotărâri, și, prin urmare, aceasta nu a fost încă înlăturată.

115 Comisia susține totuși că absența unei reglementări comunitare în materie, constatată de Curte la punctul 23 din Hotărârea Daily Mail and General Trust, citată anterior, a fost înlăturată prin normele comunitare privind transferul sediului într-un alt stat membru, cuprinse în regulamente precum Regulamentele nr. 2137/85 și 2157/2001 privind GEIE și, respectiv, SE sau Regulamentul (CE) nr. 1435/2003 al Consiliului din 22 iulie 2003 privind statutul societății cooperative europene (SCE) (JO L 207, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 259), precum și de legislația maghiară adoptată ca urmare a acestor regulamente.

116 Comisia consideră că aceste norme ar putea, chiar ar trebui, să fie aplicate *mutatis mutandis* transferului transfrontalier al sediului real al unei societăți constituite potrivit dreptului național al unui stat membru.

117 În această privință, trebuie să se constate că, deși aceste regulamente adoptate în temeiul articolului 308 CE prevăd în mod efectiv un mecanism ce permite noilor entități juridice pe care le instituie să își transfere sediul social și, prin urmare, și sediul lor real, fiind astfel necesar ca aceste două sedii să fie situate în același stat membru, în alt stat membru, fără a determina nici dizolvarea persoanei juridice inițiale, nici constituirea unei noi persoane juridice, un asemenea transfer presupune totuși în mod obligatoriu o modificare în privința dreptului național aplicabil entității care îl efectuează.

118 De exemplu, pentru o SE, această modificare reiese din articolele 7 și 8 și din articolul 9 alineatul (1) litera (c) punctul (ii) din Regulamentul nr. 2157/2001.

119 Or, în acțiunea principală, Cartesio dorește numai să își transfere sediul real din Ungaria în Italia, menținându-și totuși calitatea de societate de drept maghiar, așadar fără modificarea dreptului național care o reglementează.

120 Prin urmare, aplicarea *mutatis mutandis* a reglementării comunitare la care Comisia face trimitere, chiar dacă se presupune că trebuie aplicată în cazul deplasării transfrontaliere a sediului unei societăți reglementate de dreptul național al unui stat membru, nu poate, în niciun caz, să conducă la rezultatul scontat într-o situație precum cea din acțiunea principală.

121 În continuare, în ceea ce privește incidența Hotărârii SEVIC Systems, citată anterior, asupra principiului stabilit în Hotărârile citate anterior Daily Mail and General Trust și Überseering, trebuie să se constate că aceste hotărâri nu analizează aceeași problemă, astfel încât nu se poate susține că prima hotărâre ar fi precizat domeniul de aplicare al celorlalte două hotărâri.

122 Într-adevăr, cauza în care s-a pronunțat Hotărârea SEVIC Systems, citată anterior, privea recunoașterea, în statul membru în care societatea a fost constituită, a unei operațiuni de stabilire pe calea unei fuziuni transfrontaliere efectuate de această societate în alt stat membru, exemplu esențialmente diferit de situația în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Daily Mail and General Trust, citată anterior. Astfel, situația în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea SEVIC Systems, citată anterior, este asemănătoare unor situații ce au făcut obiectul altor hotărâri ale

Curții (a se vedea Hotărârea din 9 martie 1999, Centros, C-212/97, Rec., p. I-1459, Hotărârea Überseering, citată anterior, precum și Hotărârea din 30 septembrie 2003, Inspire Art, C-167/01, Rec., p. I-10155).

123 Or, în asemenea situații, chestiunea prealabilă care se ridică nu este cea vizată la punctul 109 din prezenta hotărâre, și anume dacă societatea respectivă poate fi considerată societate având naționalitatea statului membru în conformitate cu legislația căruia a fost constituită, ci, mai degrabă, aceea dacă această societate, cu privire la care este neîndoielnic faptul că este o societate de drept național al unui stat membru, este sau nu este confruntată cu o restricție a exercitării dreptului său de stabilire în alt stat membru.

124 Având în vedere toate cele de mai sus, trebuie să se răspundă la a patra întrebare adresată că, în stadiul actual al dreptului comunitar, articolele 43 CE și 48 CE trebuie interpretate în sensul că nu se opun reglementării unui stat membru care interzice unei societăți constituite în temeiul dreptului național al acestui stat membru să își transfere sediul în alt stat membru, păstrându-și totuși calitatea de societate supusă dreptului național al statului membru în conformitate cu a cărui legislație a fost constituită.

Cu privire la cheltuielile de judecată

125 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

1) **O instanță precum instanța de trimitere, sesizată cu un apel împotriva unei decizii pronunțate de un tribunal care are obligația ținerii registrului societăților, prin care s-a respins o cerere de modificare a unei mențiuni cuprinse în acest registru, trebuie să fie calificată drept instanță având competența de a introduce o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare în temeiul articolului 234 CE, în pofida faptului că nici decizia tribunalului menționat, nici examinarea apelului menționat de instanța de trimitere nu intervin în cadrul unei proceduri contradictorii.**

2) **O instanță precum instanța de trimitere, ale cărei decizii, pronunțate în cadrul unui litigiu precum cel din acțiunea principală, pot face obiectul unui recurs, nu poate fi calificată drept instanță ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern, în înțelesul articolului 234 al treilea paragraf CE.**

3) **În prezența unor norme de drept intern referitoare la dreptul de apel împotriva unei decizii prin care se dispune o trimitere preliminară, caracterizate prin împrejurarea că întreaga acțiune principală rămâne pendinte la instanța de trimitere, numai decizia de trimitere făcând obiectul unui apel limitat, articolul 234 al doilea paragraf CE trebuie interpretat în sensul că competența conferită de această dispoziție din tratat oricărei instanțe naționale de a dispune o trimitere preliminară la Curte nu poate fi pusă în discuție prin aplicarea unor asemenea norme care permit instanței sesizate în apel să reformeze decizia prin care se dispune o trimitere preliminară la Curte, să desființeze trimiterea și să oblige instanța care a pronunțat această decizie să reia procedura de drept intern ce fusese suspendată.**

4) În stadiul actual al dreptului comunitar, articolele 43 CE și 48 CE trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei reglementări a unui stat membru care interzice unei societăți constituite în temeiul dreptului național al acestui stat membru să își transfere sediul în alt stat membru, păstrându-și totuși calitatea de societate supusă dreptului național al statului membru în conformitate cu a cărui legislație a fost constituită.

Semnături